ΤΕΛΕΤΗ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΩΝΑΣΗ

ΕΠΑΙΝΟΣ
για την Καθηγήτρια κυρία Χρύσα Μαλτέζου,
Διευθύντρια Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, Ιταλία

από την Καθηγήτρια κυρία Ελένη Αρβελέρ

Αθήνα, 18η Οκτωβρίου 2006

Ζωντανή μνήμη του Μείζονος Ελληνισμού η κοινότητα της Βενετίας, σεμνύνεται εδώ και πάνω από μισό αιώνα, με την παρουσία και το έργο του εκεί Ελληνικού Ινστιτούτου. Υπό την σκιά του ιστορικού καμπαναριού και υπό την σκέπη του Αγίου Γεωργίου dei Greci, Έλληνες ερευνητές φιλόλογοι, ιστορικοί και αρχαιολόγοι βρίσκουν εκεί ιδεώδεις συνθήκες εργασίας πνευματικής και επιστημονικής, προωθώντας την γνώση, όχι μόνο του έργου και της ιστορίας της κοινότητας, που από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σκλαβιάς του γένους διέσωσε την αίγλη των ελληνικών γραμμάτων, αλλά και διευρύνοντας το πεδίο έρευνας σε χώρους και σε θέματα που ξεπερνούν τα βυζαντινά και ελληνικά ακραιφνώς ενδιαφέροντα (όπως π.χ. η σύνθεση και η οργάνωση των ομάδων, λαϊκών ή θρησκευτικών και εκκλησιαστικών, που καθόρισαν τα πλαίσια της Αναγέννησης, τόσο στην Ιταλία όσο και στην υπόλοιπη χριστιανική Ευρώπη). Η γειτνίαση με την Μαρκιανή βιβλιοθήκη και με τα πολυπληθή μουσειακά και επιστημονικά ιδρύματα (ενδεικτικά αναφέρω μόνο την Fondazione Cini) και η αγαστή συνεργασία με ξένους συναδέλφους, Ιταλούς και άλλους (στη Βενετία εδρεύουν πλήθος άλλα ευρωπαϊκά ινστιτούτα), παρέχουν στους Έλληνες υποτρόφους την ανεκτίμητη δυνατότητα να πλουτίσουν από ξένες εξέχουσες επιστημονικές εμπειρίες και να συναγωνιστεί έτσι η δουλειά τους σε ποιότητα με αυτή των πιο διακεκριμένων συναδέλφων τους.

Φυτώριο, λοιπόν, το Ινστιτούτο της Βενετίας επιδόξων δασκάλων της ιστορίας μιας ανεξερεύνητης ακόμη πτυχής της ελληνικής συνοχής και συνέχειας (εννοώ την μεταλαμπάδευση στη Δύση του βυζαντινού κατορθώματος, αλλά και την μεταμόσχευση στα βενετοκρατούμενα ελληνικά εδάφη της ξένης υποθήκης) είναι το Ινστιτούτο αυτό συγχρόνως και το εργαστήριο για την διαμόρφωση των συνθηκών, που οδηγούν τους Έλληνες πανεπιστημιακούς ερευνητές, στα υψηλά έδρανα παραπλήσιων ευρωπαϊκών οργανισμών. Μάλιστα σε μία εποχή όπως η σύγχρονη, όπου έχει γίνει κοινό πια βίωμα η απόλυτη ιστορική αλληλοεξάρτηση των πολιτισμών της Ηπείρου-Ευρώπης. Απόδειξη για του λόγου αυτού το αληθές είναι όχι μόνο η εξαίρετη σταδιοδρομία των αποφοίτων του Ινστιτούτου εδώ και αλλού αλλά, όλως ιδιαίτερα θα έλεγα, η συνεχής παρουσία τους στην διεθνή βιβλιογραφία, χάρη ακριβώς στην εμβέλεια και στην ποιότητα των επιστημονικών τους επιδόσεων.

Περισσότερο ακόμη και από την τέχνη η επιστήμη έχει σήμερα ανάγκη από κύρος και αναγνώριση, θα έλεγα μάλιστα παγκόσμια, στον όποιο τομέα και κλάδο της. Σε αυτό στοχεύει, με την επιτυχία που ξέρουμε, το Ινστιτούτο της Βενετίας από την ίδρυσή του, υπό την εμπνευσμένη καθοδήγηση διευθυντών όπως η ιδρύτριά του Σοφία Αντωνιάδη, ο αλησμόνητος δάσκαλος Μανούσος Μανούσακας, ο Νικόλαος Παναγιωτάκης και η καταξιωμένη σήμερα διευθύντρια, η διακεκριμμένη Χρύσα Μαλτέζου που το πολύπλευρο επιστημονικό της έργο έχει προ πολλού περάσει τα σύνορα του οργανισμού που διευθύνει.

Σταθμός για την ιστορία της Μεσογείου, αλλά και ιδιαίτερα της Μεσαιωνικής ελληνικής αυτοκρατορίας, (εννοώ εδώ το Βυζάντιο) η όλη εξέλιξη της Βενετίας. Ειπώθηκε, σωστά ίσως, ότι είναι η Βενετία το δεύτερο Βυζάντιο, χωρίς ωστόσο να λησμονηθεί η καθοριστική σύμπραξή της στην λεηλασία του Βυζαντίου κατά την αλήστου μνήμης 4η Σταυροφορία του 1204. Τα σεβάσμια κειμήλια που κοσμούν σήμερα το θησαυροφυλάκιο του Αγίου Μάρκου (να αναφέρω ενδεικτικά την Pala d'Oro και την Παναγία την Νικοποιό) αλλά και τα άλογα που καλπάζουν στο εκκλησιαστικό διάζωμα της βενετσιάνικης μητρόπολης, προέρχονται όλα από την σύληση της Βασιλεύουσας και δηλώνουν την επιτυχία των στόχων της Γαληνοτάτης στα πεπρωμένα που καθόρισαν τις τύχες του ελληνισμού: «Κύριος του ενός τετάρτου και μισού ολόκληρης της αυτοκρατορίας της Ρωμανίας», του Βυζαντίου δηλαδή, ο Δόγης, θα εδραιώσει την κυριαρχία του σε Κυκλάδες, Σποράδες, Μεθώνη, Κορώνη, Κρήτη, Εύβοια, θα σημάνει αργότερα την παρουσία του σε Τένεδο, Ρόδο, Κύπρο, Κέρκυρα, αλλά και στην Αθήνα για λίγο, όπως και στην Πάτρα και στη Θεσσαλονίκη (1423/30) για να κάμει, χάρη ακριβώς στην όσμωση με τον πολιτισμό του Βυζαντίου, τη χώρα του το κατοπινό ασφαλές καταφύγιο των κατατρεγμένων από τους αλλοπίστους Ρωμιών. Φιλαδέλφεια ονομάζεται η μητροπολιτική έδρα της Βενετίας, αδελφή της ομώνυμης μικρασιατικής, της πόλης δηλαδή που υπέκυψε η τελευταία στα 1391 στους Τουρκομάνους κατακτητές. Από τις αρχές του 16ου αιώνα αγοράζουν οι Έλληνες φυγάδες το οικόπεδο που θα ανεγερθεί ο ναός του Αγίου Γεωργίου, όπου σήμερα στεγάζεται το τιμώμενο Ινστιτούτο. Πριν από το τέλος του ίδιου αιώνα θα ιδρύσει η ελληνική αδελφότητα σχολείο και θα συγκροτήσει βιβλιοθήκη, πρόλογος αυτά για την λειτουργία του Φλαγγινιανού Φροντιστηρίου, που άρχισε την δράση του στα 1665 και συνέχισε το εκπαιδευτικό του έργο ως το τέλος του 18ου αιώνα. Μακρύς ο κατάλογος δασκάλων και μαθητών του που διέπρεψαν ως λόγιοι και διακρίθηκαν στα Γράμματα και στην Εκκλησία. Αυτά για να τονίσω παρεμπιπτόντως τα ευεργετικά οφέλη που προέρχονται από κληροδοτήματα, όπως π.χ. το Φλαγγίνειο ή από επιβραβεύσεις προσπαθειών, όπως αυτή που σήμερα διάλεξε το Ωνάσειο Κοινωφελές Ίδρυμα να προσφέρει στο Ινστιτούτο της Βενετίας.

Συνεχίζει το Ίδρυμα Ωνάση την ελληνική παράδοση της κοινωφελούς αλληλεγγύης για την ευόδωση εθνικών σκοπών, παραπέμπει η εξαίρετη εργασία του Ελληνικού

Ινστιτούτου της Βενετίας, στο πολυσήμαντο έργο εμπνευσμένων Διδασκάλων. Μία μόνο, έστω βιαστική, ματιά στην περιοδική του έκδοση «Θησαυρίσματα» (ετοιμάζεται ο 36ος τόμος) με τις αξιόλογες δημοσιεύσεις των μελών του Ινστιτούτου, αλλά και η γνώση των υπό εκπόνηση διατριβών τους και των υπό έκδοση μελετών, δείχνουν το εύρος και την εμβέλεια της επιστημονικής έρευνας που κυοφορείται στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας.

Να τελειώσω λέγοντας, ότι το συναπάντημα σήμερα των δύο Ιδρυμάτων: του Ωνασείου δηλαδή και του Ινστιτούτου της Βενετίας, περιποιεί τιμή και κλέος εις αμφότερα, και αποτελεί, και για τα δύο, έναυσμα για την συνέχιση της μεγαλόπνοης προσπάθειάς τους.